

Smrt i njeni znakovi

[Bosanski – Bosnian – بوسني]

Usama b. Gurm el-Gamidi

Prijevod: Senad Muhić

Revizija:
Ersan Grahovac

2013 - 1434

IslamHouse.com

﴿ الموت وعلاماته ﴾

« باللغة البوسنية »

أسامة بن غرم الغامدي

ترجمة: سناد موهيتش

مراجعة:

أرسان غراهوفاتس

2013 - 1434

IslamHouse.com

Smrt i njeni znakovi

Smrt

Uzvišeni Allah je rekao: ***Svako živo biće će smrt okusiti! I samo na Sudnjem danu dobićete u potpunosti plaće vaše, i ko bude od vatre udaljen i u Džennet uveden - taj je postigao šta je želio; a život na ovome svijetu je samo varljivo naslađivanje.*** (Ali 'Imran, 185.)
Prenosi se da je Gospodar upitao Musa, alejhi selam, nakon što je umro: „**Kakva je bila smrt?**“ Rekao je: „**Moja duša je bila poput ovce u rukama mesara dok joj guli kožu, a još uvijek živa.**“¹

Prenosi se da je smrt gora od udarca sabljom, komadanja testerom i sjeckanja makazama.²

Znakovi smrti

U ranijem dobu nisu se poznavali savremeni medicinski načini utvrđivanja smrti, ali učenjaci su pomenuli određene znakove koji se pojave na tijelu

¹ Vidjeti: El-Kurtubi, *El-Džamii li ahkami-l-Kuran*, 6/133.

² Vidjeti: Prethodni izvor, 17/13.

mrtvacu, a koji ukazuju i potvrđuju smrt dotičnog. Ti znakovi su:

1. Ukočenost očiju; oči se malo povuku unutra uz blago izvrtnje, a to je iz razloga što oči prate dušu prilikom njenog izlaska iz tijela, te se u tom trenutku ukoče. Prenosi se da je Ummu Seleme, radijallahu 'anha, rekla: „**Ušao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kod Ebu Seleme, a oči su mu bile otvorene, pa ih je zatvorio i kazao: 'Doista, pogled prati dušu kada izlazi.'** Zatim se čuo jecaj nekog iz njegove porodice, pa je rekao: '**Nemojte doviti za sebe osim ono što je korisno, jer meleki, doista, aminaju na ono što vi govorite.'** Zatim je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '**Allahu moj, oprost i Ebu Selemi, povećaj mu njegove stepene, i oprost i nama i njemu, o Gospodaru svijetova. Učini njegov kabur prostranim i osvjetljenim.**'“³
2. Krvarenje iz nosa na lijevu ili desnu stranu, jer je nos čovjeka za vrijeme njegovog života puduprt sa dvije žlijezde sa lijeva i desna, pa kada umre, te žlijezde nestanu.
3. Spajanje potkoljenica jedne uz drugu, kao što to opisuje Allah Uzvišeni kada kaže: ***I noga se uz nogu savije.*** (El-Kijame, 29.). Nekada se spoje

³ Bilježi Muslim, br. 920.

potkoljenice i cjevanice, a nekada i ispod potkoljenica.

Gore spomenuti znakovi se pojavljuju kod svih, a ove koje ćemo sada spomenuti samo su izraženi kod pojedinih mrtvaca.

4. Slabljenje vilica tako što olabave, i čim osoba premine vilice popuste što prouzrokuje otvaranje usta.
5. Mehkoća zglobova šake i opuštenost nogu.
6. Rastezanje kože, a posebno to bude izraženo ispod pazuha.
7. Hladnoća tijela.
8. Tvrdoća i ukočenost tijela, a posebno ako je smrt nastupila prije nekoliko sati.
9. Promjena mirisa kod mrtvaca, posebno ako je proteklo dosta vremena od smrti.
10. Nestanak crnila iz očiju preminulog, tako da mu oči izgledaju kao da ima tanku navlaku.

Napomene:

1. Kada osoba iznenada preseli, obaveza je da se pričekati sve dok se ne pojave neki od spomenutih znakova, ako već tu nije doktor ili bolnica u koju će se prebaciti.

2. Mora se biti sigurno u pomenute znakove, jer nekada bolesnik može imati srčani udar ili padavicu i tome slično, a u sadašnjem vremenu se to može otkriti medicinskim putem.

Šta je propisano prisutnima nakon što osoba preseli?

1. Neko od prisutnih će preminuloj osobi zatvoriti oči, a dokaz tome je već spomenuti hadis od Ummu Seleme. Tada će izgovoriti: „U ime Allaha, po smrću Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.“, a dokaz tome je postupak nekih učenjaka iz prvih generacija muslimana.⁴ To se radi iz dva razloga: otvorene oči umrle osobe nisu baš lijep prizor i s ciljem da neki od insekata ne načine štetu očima.
2. Treba spojiti vilice krpom kako bi se tim postupkom usta zatvorila, te kako ne bi slučajno ulazili insekti ili da ne bi izišlo štogod iz usta preminule osobe, a i izgled nije lijep ukoliko usta ostanu otvorena. Omer, radijallahu anhu je oporučio svome sinu Abdullahu riječima: „Kada vidiš da mi je duša izišla, stavi svoju desnu ruku

⁴ Vidjeti: Ibnul-Munzir, *El-Evsat*, 5/320.; *El-Mugni*, 3/366.

na moje čelo, a lijevu ispod brade pa zatvori.“⁵, tj. zatvori mi usta.

3. Prevrtnje zglobova uz stalni lagani pokret, kako se nebi ukočili, jer u tijelu čovjeka, na mjestu gdje se spajaju kosti postoji materija koja čini zglobove lahko pokretljivima, pa kada umre, ta se tvar stvrdne, što uzrokuje poteškošu onome ko kupa umrlu osobu.
4. Spajanje nogu umrloj osobi i vezivanje povezom kako ne bi iz njega šta izišlo. I ruke mu se trebaju spojiti i staviti na prsa, te se povezati kao i noge, a to sve s ciljem očuvanja, te kako ne bi spale i udarile od nešto prilikom nošenja mrtvaca.
5. Umrloj osobi treba skinuti odjeću, jer ona uzrokuje toplotu koja može da pokvari tijelo, a dokaz tome je govor ashaba, kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem umro: „Hoćemo li mu skinuti odjeću isto onako kao što to radimo sa našim mrtvacima?“⁶ A što se Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem tiče; njegova odjeća se ne skida i to je od njegovih posebnosti. Treba napomenuti da je neophodno pokriti stidno mjesto mrtvaca uz oprez da se ne gleda u isto.
6. Stavljanje nečega što je teško na stomak kako se ne bi napuhao i to u slučajevima kada će mrtvac ostati u takvom stanju više od tri dana, ali, poznato je da danas mrtvac biva ukopan isti dan

⁵ Vidjeti: *El-Mugni*, 3/365.

⁶ Bilježe: Ebu Davud, br. 3142.; Ahmed, Ibn Hibban, br. 6627.

ili sutradan tako da nema potrebe za stavljanjem bilo čega. Kada kažemo da treba staviti nešto na stomak mrtvacu, misli se na kesu zemlje ili bilo čega što neće nanijeti štetu mrtvacu, a u sadašnjem vremenu u zamjenu se mogu uzeti mrtvačnice, gdje se mrtvac stavi i ostane tako dugo vremena bez loših posljedica.

7. Uzdignuti ga iznad zemlje kako na njega ne bi utjecala vlažnost zemlje.
8. Pokrivanje preminulog osim u slučaju da je pod ihramima, zbog hadisa kojeg prenosi Aiša, radijallahu anha, da je tako učinjeno sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem.⁷ A što se osobe u ihramima tiče, taj se ne pokriva zbog hadisa u kojem se spominje čovjek koji je stajao na Arefatu pa ga pregazila njegova jahalica. O njemu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, kazao: „**Ogasulite ga sa vodom i sidrom, napravite ćefine od dva dijela, nemojte ga mirisati niti pokrivati glavu, niti lice, jer će on biti proživljen na Sudnjem danu učeći telbiju.**“⁸
9. Doviti za preminulog, a dokaz je hadis kojeg prenosi Ummu Seleme u kojem Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upućivao dovu Ebu Selemi: „**Allahu moj, oprost i Ebu Selemi, povećaj mu njegove stepene, i oprost i nama i**

⁷ Bilježe Buhari, br. 5814., i Muslim, 942.

⁸ Bilježe Buhari, 1265., i ovo je njegova verzija; i Muslim, 1206.

njemu, o Gospodaru svijetova. Učini njegov kabur prostranim i osvjetljenim.⁹

10. Porodica preminulog mora biti zadovoljna Allahovom odredbom i obaveza im je da budu strpljivi. Uzvišeni Allah je rekao: ***Mi ćemo vas dovoditi u iskušenje malo sa strahom i gladovanjem, i time što ćete gubiti imanja i živote, i ljetine. A ti obraduj izdržljive, one koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: „Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!“ Njih čeka oprost od Gospodara njihova i milost; oni su na Pravome putu!*** (El Bekara, 155–157.) I kaže: ***Strpljiv budi! Ali, strpljiv ćeš biti samo uz Allahovu pomoć.*** (En Nahl, 127.) Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao pored mezara na kojem žena sjedi i plače, pa joj je rekao: „**Boj se Allaha i strpi se!**“ „**Beži od mene, tebe nije zadesilo ono što je zadesilo mene!**“, reče ona. Nije ga poznavala, pa joj je rečeno: „**To je Vjerovjesnik.**“ Nakon toga ona došla kod njegovih vrata, a tada nije bilo vratara, pa mu je rekla: „**Nisam te poznavala!**“ Rekao je: „**Doista je strpljivost kod prvog udarca!**“¹⁰ Muslim bilježi da je, kada joj je to rekao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uznemirila se kao da joj se smrt došla, pa mu je došla do vrata.

⁹ Bilježi Muslim, 920.

¹⁰ Bilježe Buhari, 1283., 7154.; i Muslim, br. 926.

11. El-Istirdža' ili izgovaranje riječi: *Inna lillahi ve inna ilejhi radži'un*, što znači: „Svi mi Allahovi i svi ćemo se Njemu vratiti.“, kao što je to spomenuto u prethodnom ajetu. Drugi dokaz je hadis kojeg prenosi Ummu Seleme, radijallahu anha u kojem kaže: „**Čula sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: 'Nema ni jednog muslimana kojeg zadesi nedaća, pa kaže ono što mu je Allah naredio: Inna lillahi ve inna ilejhi radži'un, Allahu moj, sačuvaj me u ovoj mojoj nevolji i daj mi iza nje bolje.', a da mu Allah neće dati bolje od toga.**“¹¹
12. Osobu koja je preselila ne treba spominjati osim po dobru, a dokaz tome je hadis: „**Nemojte vrijeđati mrtve, jer su oni, doista, našli ono što su pripremili i zaslužili.**“¹²
13. Vratiti njegove dugove prije raspodjele nasljedstva, a ako ne bude imao dovoljno imetka, vratiće se namjesto njega ako za to postoji mogućnost, zbog hadisa u kojem Resul, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „**Duša vjernika je okačena o dug njegov, sve dok ga neko ne vrati za njega.**“¹³
14. Požuriti sa pripremanjem, gasuljenjem, džennaza namazom i ukopom. Dokaz za ovo je hadis Ebu

¹¹ Bilježe Buhari, 1/89-90.; 3/150-154.; Muslim, 3/51-52.

¹² Bilježi Buhari, br. 1393.

¹³ Bilježi Tirmizi, br. 1078., hadis je vjerodostojnim ocijenio Albani.

Hurejre, radijallahu anhu, gdje kaže: „**Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: 'Požurite sa dženazom, ako osoba bude dobra, vodite je dobru – a ako bude suprotno tome, onda je zlo koje skidate sa svojih ramena.'**“¹⁴

15. Ukopati preminulog u zemlji u kojoj je preselio i ne prenositi ga u drugu, jer je to djelo suprotno naređenju iz prethodnog hadisa gdje se navodi požurivanje sa ukopom; zbog toga je rekla Aiša, radijallahu anha, nakon što joj je umro brat u Abesiniji i premješten na drugo mjesto: „**Ništa me ne rastužuje osim to što nije ukopan na mjestu gdje je preminuo.**“¹⁵ Bilježe sakupljači sunena i Ibn Hibban: „**Nakon što je prošao dan Uhuda, šehidi su bili ponešeni da se ukopaju u Beki', pa je povikao izaslanik Poslanika: 'Poslanik vam naređuje da ukopate mrtve na mjestu gdje su umrli, pa vratite se!'**“
16. Obavijestiti rodbinu o njegovoj smrti kako bi bili prisutni na ukopu i klanjaju dženazu, uz napomenu da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem zabranio NA'J tj. obavještavanje o smrti po ulicama, vičući ili u novinama i sl. tome jer je taj postupak ogledalo brige i nezadovoljstva.
17. Nema problema ako se sačeka dok se sakupi rodbina kako bi klanjali i ukopali svoga umrloga i

¹⁴ Bilježe Buhari, br. 1315., i Muslim, br. 944. i ovo je njegova verzija.

¹⁵ Vidjeti: Ibnl-Munzir, *El-Evsat*, 5/320.; *El-Mugni*, 3/366.

to svega nekoliko sati, ako ne postoji bojazan da će to prouzrokovati kvarenje tijela.

18. Lijepo je da se traži od onog koje obaviješten o smrti da dovi za oprost za umrloga, zbog hadisa u kojem je Allahov Posalnik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što je obaviješten o smrti Nedžašije, rekao: „**Tražite oprosta za svoga brata.**“¹⁶
19. Požuriti sprovođenje oporuke u djelo, kako bi imao nagradu za to.

Postupci koji su zabranjeni bližoj rodbini preminulog

Šejh Albani, Allah mu se smilovao¹⁷: „Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je zabranio stvari koje su ljudi radili prije, a i danas ih rade kada im neko premine, zato je obaveza da se one spoznaju s ciljem njihovog izbjegavanja. Stoga ih sad pojašnjavamo:

1. Naricanje ili nijaha, a po pitanju toga postoje mnogobrojni hadisi. Od tih hadisa je: „**Dvije su osobine kod ljudi, a koje označavaju nevjerstvo: kaljanje porijekla i naricanje.**“¹⁸

¹⁶ Bilježe Buhari, 3/163., i Muslim, br. 951. Obojica bilježe hadis putem Ebu Hurejre. Dok imam Muslim bilježi hadis, br. 953., u kojem se ne spominje traženje oprosta.

¹⁷ Vidjeti: *Ahkamu-l-dženaiz*.

¹⁸ Bilježi Muslim, poglavlje o vjerovanju, br. 67.

2. Udaranje po licu i cijepanje odjeće, zbog riječi Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: **„Ne pripada nama onaj ko se udara po licu, cijepa odjeću i u svojim dovama moli onako kao što je to bilo u predislamskom periodu.”**¹⁹
3. Brijanje glave, zbog hadisa Ebu Burde ibn Ebi Musa: „Ebu Musa je obolio pa je u nesvjesticu pao, a glava mu u krilu žene iz njegove porodice, pa je kriknula, a on joj nije mogao ništa reći, pa kada je došao sebi, kazao je: „Ja se odričem onoga čega je se odrekao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem; odrekao se od one koja nariče (es-salika), brije (el-halika) i cijepa svoju odjeću (eš-šakka).“²⁰
4. Zapuštanje kose, zbog hadisa žene koja je dala zakletvu Allahovu Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: **„Od stvari za koju je tražio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zakletvu jeste da mu ne griješimo, da ne grebemo lice, da ne prizivamo prokletstvo, da ne deremo odjeću i ne zapuštamo kosu.“**

¹⁹ Bilježe Buhari, br. 1294., 1297., 1298., 3519., i Muslim u poglavlju o vjerovanju, br. 103.

²⁰ Bilježe Buhari, 3/165., *Fethu-l-Bari*; Muslim, 104. Nijaha je vrsta pretjeranog plakanja. Ibnul-Arebi je rekao: „En-Nevh se praktikovao u džahilijjetu. Žene bi stajale jedne naspram drugih, bacale bi zemlju na svoje glave i udarale bi se po licima. Eš-Šakka je ona koja cijepa odjeću. Es-Salika je ona koja podiže svoj glas prilikom nečije smrti. El-Halika je ona koja brije kosu prilikom nedaće. Vidi: *Fethu-l-Bari*, str. 212/3.

5. Neki ljudi puste bradu određeni broj dana, kao znak tuge sa preminulim, a kada prođu ti dani vrate se brijanju. Ovaj postupak u svome vanjskom izgledu je poput zapuštanja kose, ali se za njega još dodaje opis da je to novotarija, a Allahov Poslanik sallallahu aleji ve sellem je rekao: „**Svaka novotarija vodi u zabludu, a svaka zabluda u vatru.**“²¹ Uz napomenu da je ukrašavanje brijanjem brade – kao što to radi većina – grijeh po koncenzusu četverice imama i drugih; jer je u tome čisto suprostavljanje šerijatskim dokazima.
6. Obavješćavanje o smrti preminulog na minberima, u novinama, na ulicama i slično tome, jer je to naj-obavješćavanje koje je zabranjeno hadisom Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Preneseno je do nas vjerodostojnim putem od Huzejfe ibnul-Jemana, radijallahu anhu, da bi, kada bi mu neko preselio, govorio: „Nemojte obavješćavati o tome nikoga, jer se bojim da to ne bude naj, a doista sam čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako to zabranjuje.“²² No, međutim, ako se obavijesti rodbina i društvo kako bi mu namaz klanjali i prisustvovali dženazi, to se onda ne smatra najom koji je zabranjen u islamu. Štaviše, obaveza je da se obavijesti o njegovoj smrti ako nema ko da ga okupa, u ćefine stavi i

²¹ Bilježi Nesai, 3/188-189.

²² Bilježi Tirmizi, 986., i za njega veli da je dobar.

klanja mu dženazu i slično tome. Dokaz za to je postupak Allahova Poslanika, sallallahu aleji ve sellem, kada je obavijestio o smrti Nedžašije onog dana u kojem je i umro.²³

²³ Bilježe Buhari, 1245., i Muslim, 951.